

muše GLASILO SKUPŠČINE OBČINE LAŠKO delo

Letnik VIII. — Laško, marec 1974 — Številka 3 (79)

NOV OBČINSKI STATUT

Predsednik občinske skupščine RUDI GROSAR je za dne 6. marca 1974 sklical sejo skupščine skupno z občinskimi vodstvi političnih organizacij. Na dnevnem redu je bila ena sama točka: **Sprejem statuta občine Laško.**

Poleg nedavno sprejete nove zvezne in republiške ustave je bil na temelju teh sedaj sprejet tudi še nov statut občine. Ta je v primerjavi z dosedanjim, ki je bil sprejet konec junija 1970 ne le obsežnejši, ampak tudi vsebinsko bogatejši ter prinaša celo vrsto novih oblik v delu občinske skupščine in njenih organov.

Z njim so določene opredeljene skupne zadeve, ki jih bodo uresničevali občani v občini, jasno pa je tudi nakazan način, kako jih bodo uresničevali in kako bodo izvrševali funkcijo oblasti. Z uresničevanjem novega besedila statuta in na podlagi ustave SR Slovenije bodo delovni ljudje in občani ne le utrjevali, ampak še naprej razvijali dosežene revolucionarne pridobitve in zagotovili nadaljnji razvoj socialističnih samoupravnih demokratičnih odnosov.

Statut je pripravila posebna statutarna komisija, ki jo je svojčas i-

menovala občinska skupščina. O osnutku statuta so pred tem tekale na celotnem območju občine razprave na zborih občanov, ki so bili nedeljo pred tem zaključeni.

Statut ima vsega pet delov: **uvodni del** s temeljnimi načeli; **prvi del** vsebuje splošne določbe, gospodarski razvoj, družbeno načrtovanje ter za-

(Nadaljevanje na 2. strani)

Delegati za oba kongresa izvoljeni

Sekretar komiteja občinske konference ZKS Laško CVETO KNEZ je za 1. marca 1974 sklical 2. sejo četrtega sklica občinske konference ZKS Laško. Na seji je tekla beseda o očni razprav o osnutku resolucije VII. kongresa ZKS v naši občini ter o nalogah v pripravi in izvedbi volitev.

Konferenca je na tej seji sprejela podroben program za svoje delo in delo njenih organov v prihodnjem obdobju, nazadnje pa je bila seznanjena še z ugotovitvami iz poročila revizijske komisije in potrdila zaključni račun za leto 1973.

Kot posebna točka dnevnega reda so bile volitve delegatov za X. kongres ZKJ in VII. kongres ZKS ter članov medobčinskega sveta ZKS Celje.

Po izvedenem kandidacijskem postopku, ki ga je vodila kadrovska komisija pri občinskem komiteju, je komite predlagal, da občinska konferenca ZKS izvoli:

1. za delegata na X. kongresu ZKJ

— STANKO VIZOVIŠEK, pomočnik ravnatelja osnovne šole Rimske Toplice z Ogeč pri Rimskih Toplicah;

2. za delegate na VII. kongresu ZKS

— DANETA ISTENIČA, visokokvalificiranega električarja, zaposlenega pri ZŽTP Ljubljana-prometna sekcija Zidani most;

— FANIKO LAPORNIK, slušateljico enoletne politične šole pri CK ZKS v Dobrni, zaposleno v Pivovarni Laško;

— STANETA MARTINŠKA, visokokvalificiranega kovinarja, zaposlenega v Papirnici Radeče kot vodja kovinske delavnice, doma z Vrhovca;

— JOŽETA RAJHA, strojnega tehnika, zaposlenega v TIM Laško kot vodja strojnih delavnic iz Laškega.

3. za člane medobčinskega sveta ZKS Celje

ZLATKA PAVČNIKA, st. iz Sedraža, DARKA PRESKARJA iz Laškega, LUDVICA SOTLARJA iz Radeč in JANEZA ZAHRASTNIKA, sekretarja medobčinskega sveta ZKS Celje s Hotemeža pri Radečah.

Vsi predlagani kandidati so bili po izvedenih tajnih volitvah soglasno izvoljeni.

O delu konference bomo še poročali.

PREDSEDNIK CENTRALNEGA KOMITEJA ZK SLOVENIJE

TOVARIŠ POPIT OBISKAL NAŠO OBČINO

11. februarja letos je našo občino obiskal predsednik Centralnega komiteja ZK Slovenije tovariš France POPIT.

Tovariš Popit je obiskal Tovarno izolacijskega materiala Laško, BOR Laško, Zdravilišče Laško in Tovarno lesne galanterije Rimske Toplice. V vseh teh organizacijah združenega dela so ga politični delavci seznanili z glavnimi ekonomskimi problemi v njihovih organizacijah.

Popoldne sta predsednika Centralnega komiteja ZK Slovenije tovariša Popita na sestanku 100-članskega širšega političnega aktiva seznanila

s politično in gospodarsko situacijo v občini sekretar občinskega komiteja Cveto KNEZ in predsednik občinske skupščine Rudi GROSAR.

Na tem sestanku je govoril tudi tovariš France Popit, ki je zlasti opozoril na naloge Zveze komunistov in celotne naše družbe pri uveljavljanju ustave, izvedbi volitev in ob kongresih Zveze komunistov. Govoril je tudi o mednarodni situaciji, zlasti o razmerah na Bližnjem vzhodu.

Tovariš France Popit je izrazil zadovoljstvo nad situacijo v občini in organizacijah združenega dela kljub vsem problemom, ki obstajajo.

SPOMINSKE SVEČANOSTI

Letojnji 12. februar, ko smo v soteski Gračnice podoživeli taisti dan pred tridesetimi leti, ko je XIV. divizija prekoračila Gračnico in se tu spopadla z enotami vermanov, bo ostal vsem, ki so se udeležili spominskega slavlja, živ in nepozaben. Živ in nepozaben še zlasti zato, ker so bili tudi to pot med nami preživeli borci in borke te divizije, ki so se na ta dan pred 30 leti v povsem drugačnih pogojih prebijali skozi to sotesko. Marsikoga ali večino med njimi je morda takrat prvič in sedaj po 30 letih morda drugič pot zanesla v to dolino.

Oh, in v kako vse drugačni podobi je to pot dolina Gračnice sprejela preživele borce in borke XIV. divizije, ki so prišli na zaključno spominsko svečanost k spomeniku svojega soborca — narodnega heroja Ilije Badovinca.

Kljub slabim vremenskim napovedim je bila dolina brez snega — vsa se je bleščala v soncu kot sredi pomladi. Sončne rebri so bile tokrat polne belih cvetov teloha, bregovi potoka Gračnice pa pobeljeni od zvončkov — znanilcev pomladi. Le rahel veter je nekoliko krotil moč toplih sončnih žarkov. Za ta letni čas in ob spominu na hudo zimo leta 1944, ko so visok sneg, oster veter in mraz rezali borce v kosti, je bil letošnji februar pravo, pravcato in skoraj neverjetno nasprotje.

Ni torej čudno, da so udeleženci proslave preživeli vsestransko bogat dan: borci ob spominu na hude dni, šolarji in mladina pa so lahko spoznali vso krutost vojnih spopadov s sovražnikom, ko so — kakor takrat — zaropotali mitraljezi. Takratni spopad so jim uprizorili pripadniki enot JLA na eni in teritorialnih enot

na drugi strani, pred katerimi je pešala skupina otrok — kot ŽIVI ZID.

Ob napovedani uri so se z vseh skalnatih vrhov nad Blatnikom in vzdolž ob Gračnici oglasili sprva streli iz pušk in brzostrelk, nato pa so zadržali še mitraljezi, ki so grozljivo odmevali od skalnih sten okoliških grebenov.

Kako grozljiva je šele bila ta pesem ob resničnem spopadu izpred tridesetih let! Streljanje je bilo močnejše zdaj na eni, zdaj na drugi strani, bojna pesem orožja je odmevala po ozki dolini, dokler ni s poslednjimi posameznimi streli povsem zamrla.

NOV OBČINSKI STATUT

(Nadaljevanje s 1. strani)

dovoljevanje splošnih družbenih in skupnih potreb. V tem delu so dobili posebno poudarjeno mesto: ljudska obramba, družbena samozaščita, udeleženci NOV s posebnimi pravicami in seveda tudi krajevne skupnosti.

Drugi del obravnava organizacijo in delo občinske skupščine ter drugih organov v občini ter sodelovanje občine z drugimi družbenopolitičnimi skupnostmi in organizacijami. V tem delu je kot novost podrobno obdelan delegatski sistem z delegacijami, ki jih oblikujejo delovni ljudje:

- v temeljnih organizacijah združenega dela,

- v kmetijski, obrtni in podobnih dejavnostih,

- v delovnih skupnostih državnih organov, družbenopolitičnih organizacij in društev ter

- v krajevnih skupnostih.

Iz teh delegacij delegirani delegati bodo sestavljali namesto dosedanjih dveh zborov, tri zore v novi občinski skupščini. To so:

- **zbor združenega dela** (s 30 delegati);

- **zbor krajevnih skupnosti** (z 20 delegati) in

- **družbenopolitični zbor** (z 20 delegati).

Vsak od teh zborov si izvoli izmed sebe predsednika in namestnika predsednika. Statut v členih 122 do 126 podrobno našteva, v katerih zadevah prva dva zbora obravnava določena vprašanja s svojega področja vsak samostojno in o katerih vprašanjih odloča določen zbor z enim ali obema drugima zboroma v skupščini enakopravno.

Nadaljnja posebna novost v tem delu novega statuta je izvršni svet kot izvršilni organ občinske skupščine. Izvršni svet sestavljajo predsednik, podpredsednik in določeno število drugih članov. Predsedniku, podpredsedniku in članom, ki so izvoljeni iz vrst delegatov zborov občinske skupščine, preneha mandat v dotičnem zboru.

Izvršni svet je za svoje delo odgovoren občinski skupščini, posameznemu zboru občinske skupščine pa v zadevah iz njegovega delovnega področja. Odgovoren je za stanje na vseh področjih družbenega življenja v občini, za uresničevanje politike in izvrševanje odločkov in drugih splošnih aktov občinske skupščine, kakor tudi za delo občinskih upravnih organov. Njegove pristojnosti, pravice in dolžnosti so natančneje našteje v statutu.

Tretji del vsebuje določbe o postopku za spremembo statuta, v četrtem delu pa so v štirih členih strnjene prehodne in končne določbe. Med temi določbami novi statut določa, da morajo biti do sedaj izdani predpisi usklajeni s statutom najpozneje do 30. septembra 1974, da se z dnem izvolitve članov izvršnega sveta razrešijo dosednji tajnik občinske skupščine in predstojniki občinskih upravnih organov in da z uveljavitvijo novega statuta preneha veljati statut občine Laško iz leta 1970.

Novi statut bo v prihodnjih dneh objavljen v Uradnem vestniku občine Laško, po vsej verjetnosti pa bo izšel tudi v posebni brošuri.

LEV TIČAR

SEKRETAR OBČINSKE KONFERENCE SZDL STANE KUŽNIK ZACENJA SPOMINSKO SVEČANOST OB SPOMENIKU ILIJE BADOVINCA

Mladini in vsem udeležencem spominske svečanosti je ta živa ponovitev borbe, ki jo je vodila XIV. divizija na svojem pohodu na Štajersko in še posebej v dolini Gračnice, prikazala vso strahoto tistih dni.

Preživeli borci XIV. divizije, z rdečimi nageljni v gumbnicah so ta dan, 12. februarja 1974 kot žive priče spremljali ta »spopad« in hkrati pojasnjevali udeležencem potek resničnih borb pred tridesetimi leti, ko je šlo za biti ali ne biti.

Ob spomeniku narodnega heroja Ilije Badovinca so se za tem zgrnili številni gostje in občani. Po konča-

V DOLINI GRAČNICE

SLIKA NA LEVI: NEKDANJI SOLARJI — PREŽIVELI UDELEŽENCI ŽIVEGA ZIDU PRED TRIDESETIMI LETI — ZBRANI NA LETOSNJI SPOMINSKI SVEČANOSTI. OD LEVE PROTI DESNI: IVAN BIDERMAN, PETER DEŽELAK, RUDI HLADNIK, CVETKO BLAŽIČ, DRAGO KOLAR IN TONE BELEJ — SLIKA NA DESNI: PONAZORITEV ŽIVEGA ZIDU OB 30. OBLETNICI POHODA XIV. DIVIZIJE

nem mimohodu enot JLA, pripadnikov teritorialnih enot in mladine je navzočim najprej spregovoril udeležene pohoda XIV. divizije Vlado Mišica-Miha, takratni komisar Tomšičeve brigade. V svojem govoru je opisal težko pot XIV. divizije na Štajersko, njeno vlogo in pomen za nadaljnji razvoj dogodkov na Slovenskem in v svojih spominih predstavil podobo neustrašnega soborca Ilije Badovinca, ki je v dolini Gračnice na mestu, kjer stoji njegov spomenik, omahnil v smrt prav v trenutku, ko je poskušal doseči sovražnikovo brzostrelko na robu ceste.

S krajšim kulturnim sporedom je bila spominska svečanost zaključena. Ob spomeniku padlega komandanta Ilije Badovinca pa so ostali venčci krvavordečih nageljnov, ki so jih položili preživeli borci in borke XIV. divizije ter družbenopolitične organizacije ter KS Rimske Toplice in Laško. Zgodaj popoldne so se nekateri udeleženci s te svečanosti poklonili tudi spomenu padlih borcev, ki so v skupnem grobu pokopani na pokopališču v Lažišah. Tudi tu so na njihov grob položili venca preživeli borci XIV. divizije ter družbenopolitične organizacije in Krajevna skupnost Rimske Toplice.

Prebivalci doline Gračnice so se v izredno velikem številu, nekateri kar z vso družino, udeležili spominske svečanosti in s tem ponovno izpričali svojo visoko patriotsko zavest. Menda že od partizanskega srečanja v Jurkloštru v tej dolini ni bilo toliko nekdanjih borcev in še zlasti mladine kot prav na tej svečanosti. Še je živ borbeni duh nekdanjih dni in tako množična navzočnost na tej spominski svečanosti je znova potrdila, da spomini na svetle tradicije narodnoosvobodilne borbe med našimi ljudmi niso in ne bodo zbledele.

Z. T.

NARODNI HEROJ

ILIJA BADOVINAC 1917 - 1944

Rojen 21. VIII. 1917 v Rosalnicah pri Metliki v Beli Krajini. Po poklicu je bil kmet, zelo razgledan in načitan, imel je lastno knjižnico. Že leta 1941 je postal član terenskega odbora OF za domačo vas. Leta 1942 je postal član KPS, spomladi tega leta je odšel v partizane, kjer je kmalu postal namestnik komandanta 2. bataljona Belokranjskega odreda. Udeležil se je napadov na italijansko postojanko Hrast, postojanko Zajec pod Gorjanci in na postojanko v Rožnem dolu, kjer je z bombami jurišal na bunkerje in ujel več Italijanov. V juliju 1942 je postal komandant Gorjanskega bataljona in pod njegovim vodstvom je ta bataljon opravil uspešne akcije pod Gorjanci, okoli Sentjerneja, Smarjete, Skočjana in v Mirenski dolini.

S svojim borbenim zgledom

je vplival na ostale borce, tako da je dvignil borbenost v bataljonu. Nato je postal komandant 3. bataljona Čankarjeve

brigade in pod njegovim poveljstvom je postal to najboljši bataljon v brigadi, ki so ga pošiljali v najtežje akcije, zlasti v napade na močno utrjene postojanke (Suhor, Kal, Pleterje, Primskovo, Sentvid pri Stični, Sentrupert, Kočevje v Ribniški dolini in v Suhi Krajini). V italijanski ofenzivi februarja 1943 v Zumberku je sam jurišal z nožem na zidanico in ujel 15 Italijanov. Pri napadu na Zužemberk je na čelu svojega bataljona z bombami jurišal na utrjeno cerkev.

Zaradi svojega junaštva je bil znan tudi pri Italijanih in o njem je pisalo tudi okupatorsko časopisje. Ker se mu Italijani niso mogli drugače maščevati, so mu požgali domačijo, zidovje pa popolnoma porušili in zravnali v zemljo, mater pa odpeljali v internacijo (dva brata in sestra pa so bili v par-

tizanih). Po kapitulaciji Italije je bil Ilija najprej v Novem mestu, nato je bil namestnik komandanta XII. brigade, končno pa je prišel v Serčerjevo brigado kot komandant 1. bataljona in v sestavu te brigade je s XIV. divizijo v činu poročnika odšel na Štajersko. Povsod je bil znan zaradi svoje neustrašnosti in zaradi udeležbe pri najbolj drznih akcijah. Ob prehodu XIV. divizije preko Sotle na Štajersko je bil v predhodnico določen 1. bataljon Serčerjeve brigade in tako je Ilija Badovinc kot komandant bataljona skupno s komandantom Serčerjeve brigade Mičom Došenovičem prvi prekorlačil zasilni most čez Sotlo in stopil na Štajersko. Ob prehodu čez Gračnico je bil spet 1. bataljon Serčerjeve brigade tisti, ki je bil postavljen v zasedo na cesti proti Rimskim Toplicam. Tukaj je Ilija padel in je na tem mestu tudi pokopan.

Ob desetletnici ustanovitve JLA je bil leta 1951 posmrtno odlikovan z redom narodnega heroja.

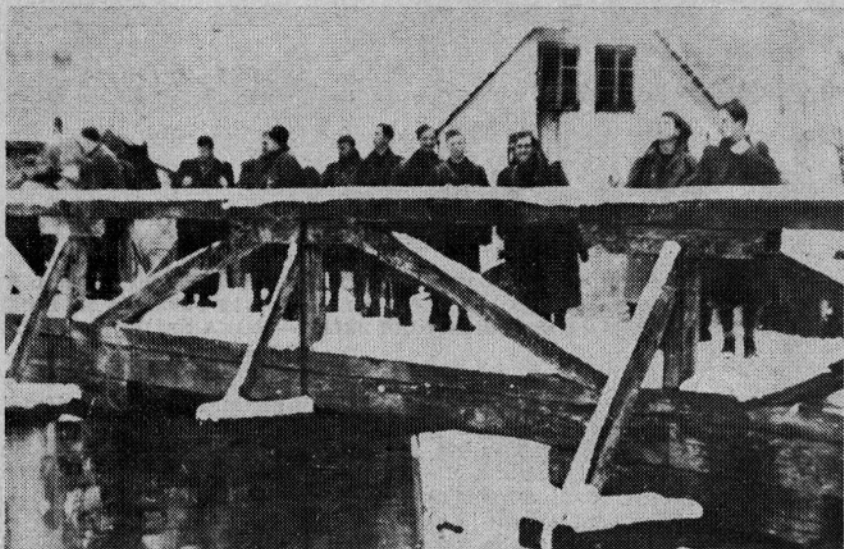
M. R.

V tem času, ko so se Nemci pripravljali na obkolitev Bohorja, je XIV. divizija v 25 km dolgem maršu mimo Lisce ušla Nemcem in se utaborila na področju Okroglice—Zavrata—Radež—Poljana. Ker je pritisnil mraz in pihal hud veter, je bila ta pot silno težavna. Južni veter je prinašal na pol zmrznjen dež. Borci niso mogli odpirati oči. Orožje je bilo pokrito z ledom. Ledeni dež je slepil tovarno živino, zato se je neprestano ustavljala in padala. Živali so bile tako obnemogle, da so neka-

prehode s Kozjanskega proti jugovzhodu. Zaradi snežnih zametov tudi teh enot ni bilo mogoče prepeljati z avtomobili, temveč samo z vlakom. Šele 12. februarja je del enot vermanšafta pod Steindlovim vodstvom prispel z vlakom v Rimske Toplice, da bi zaprl dolini Savinje in Gračnice.

za prehrano. Borci so razbili napisni tabli Heimatbunda in prehrambenega urada, uničili so Hitlerjevo sliko, ki je tam visela, okrog 100 knjig nemške knjižnice pa so pometali v Gračnico. Kolikor je bilo v pisarni papirja in drugih pisarniških potrebščin, so zaplenili za potrebe divizije. Prehod divizije preko Gračnice je o-

MILOŠ RYBÁŘ
dipl. pravnik in prof. zgodovine

POGLED NA MOST ČEZ GRAČNICO PROTI GOSTILNI BLATNIK MED PREHODOM XIV. DIVIZIJE

tere naslednji dan poginile, njihov tovor pa so morali prevzeti borci. Edina dobra stran tega hudega marša je bila, da je snežni metež zabrisal vse sledove za divizijo. Od jutra 11. do poldneva 12. februarja so se borci na tem kraju odpočili in Nemci jih do sem niso zasledovali, ker še 11. februarja dopoldne niti vedeli niso, kje je divizija; ko pa so izvedeli, jih zaradi snežnih zametov in utrujenosti moštva niso mogli zasledovati, ker bi bilo treba vse premike opraviti peš. Polkovnik Treeck je zato sklenil okrepiti zaporo v dolini Save med Sevnico in Zidanim mostom, ter postaviti zaporo ob Savinji od Zidanega mosta do izliva Gračnice ter v dolini Gračnice do Jurkloštra. Pri tem je treba še zasesti cesto Jurklošter—Henina—Breg in XIV. divizija je obkoljena. Za obkolitev je zato lahko uporabil samo enote vermanšafta, ki so zapirale

XIV. divizija se je v tem času po dolgem počitku odpravila proti severu, da bi prekoračila Gračnico, dosegla Šmiklavž, tam počakala na noč, se nato spustila v dolino in tako kot I. Štajerski bataljon leta 1941 čez leleni most pri Šmarjeti prekoračila Savinjo. Tisti dan je nehalo snežiti in se je zjasnilo. Sneg je bil visok 60 cm in med vasmi še nepregrazen. Borci so se ponekod do pasu vdiral v zamete. Na enomesečnem pohodu po Hrvatski sta obleka in obutev zelo propadli. 20 odstotkov borcev je imelo noge zamotane v vreče in krpe ter povezane z žico. Prehrana je bila zelo slaba. Divizija je tega dne štela 968 borcev in bork.

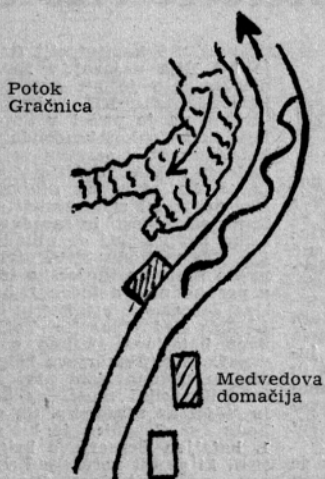
Divizija se je torej pomikala na območju Lokavca preko Sv. Lovrenca in nato v dolino pod Sv. Kolomanom mimo lokavške šole. Šola je bila tega dne (v soboto, 12. februarja 1944) prazna, ker so bili otroci z nemškim učiteljem na kino predstavi v tovarni. Bil je zadnji dan semestra in so otroci tam tudi dobili spričevala.

Okrog 14. ure je divizija prispela do gostilne Blatnik ob izlivu lokavškega potoka v Gračnico. Druga kolona je prišla h Gračnici preko Sv. Kolomana, tretja pa čez Paneče. V gostilni je bila tudi pisarna Heimatbunda s knjižnico ter nemški urad

sebeno nadzoroval namestnik komandanta divizije Tone Vidmar-Luka skupaj z namestnikom komisarja divizije Matevžem Hacetom. Za zaščito prehoda je bil v smeri proti Rimskim Toplicam določen 1. bataljon Serčerjeve brigade (komandant poročnik Ilija Badovinac, komisar Mihael Srpčič-Martin), ki je levo in desno na obronkih nad cesto do gostilne Blatnik proti Medvedovi hiši postavil zasedo (bilo je 105 borcev s štirimi strojnimi, v smeri proti Jurkloštru pa so šli v zasedo borci Bračičeve brigade. Slučajno so tedaj iz Rimskih Toplic pripeljali za gostilno voz piva, ki ga je vsega namestnik komandanta kupil za borce, prav tako je odkupil vse vino, da so se borci odžejali; tudi v zasedo so prinesli kurirji pijačo.

V tem času so se iz Rimskih Toplic bližale enote vermanšafta, ki so se z vlakom pripeljale iz Rajhenburga (Brestanice). Enote so obsegale 1., 2., 3., in 4. alarmno četo Maribor — okolica, 1., 2. in 3. alarmno četo Maribor-mesto, 1. in 2. alarmno četo Celje — vzhod in 2. alarmno četo Brežice, skupaj torej 10 alarmnih čet. Tudi tukaj je tem enotam poveleval »zvezni vodja Heimatbunda in vodja borbenih skupin« Franz Steindl. Ob izlivu Gračnice v Savinjo so se vermani srečali s šolsko

Smer ceste proti Jurkloštru

TAKOLE JE V KRONIKI OSNOVNE ŠOLE LOKAVEC NARISAL SITUACIJO IN OZNAČIL KRAJ SPOPADA XIV. DIVIZIJE Z VERMANI ZADNJI NEMŠKI UČITELJ LAVTIŠER

NA POHODU ČEZ GRAČNICO⁽²⁾

mladino, ki se je vračala od kino predstave v tovarni lesne galanterije.

O dogodkih, ki so sledili, imamo več poročil, partizanskih in nemških, pa tudi poznejše zapise udeležencev pohoda XIV. divizije in izjave samih šolarjev. Ob pripravah za proslavo 30-letnice je bil v šolski kroniki v Lokavcu odkrit opis tega dogodka, ki ga je napisal nemški učitelj Sepp Lautischer (Lavtižar) in celo napravil skico spopada. Tudi to poročilo bomo uporabili (doslej je bilo neznano), saj si s primerjanjem vseh virov lahko ustvarimo pravo sliko.

Nemški učitelj poroča, da je otroke zapustil tega dne (12. februarja 1944) okrog 14.30 po kino predstavi in se ni z njimi vračal, ker je imel pokvarjeno kolo in ga je šel popravljati. Vseh šolarjev je bilo na predstavi okrog 60. Dekleta so po predstavi takoj odšla domov, fantje (20–25 po številu) pa so se ustavili ob uniformiranih vermanih, ki so se pripravljali na pohod po soteski Gračnice. »V kinu smo gledali vojni film, potem smo pa še v naravi hoteli videti te stvari od blizu,« tako sedaj razlagajo nekdanji šolarji svojo radovednost. Kar predolgo so fantje pasli svojo radovednost pri oboroženih vermanih in ko so se vermani okrog 15.30 napotili peš po soteski Gračice, so jim fantje sledili, saj je to bila tudi njihova pot domov. Ko so se bližali Medvedovi kmetiji, so zagledali, da po Gračnici plavajo knjige (bile so to že omenjene nemške knjige, ki so bile v gostilni Blatnik v pisarni Heimatbunda); to jih je opozorilo, da se višje gori ob potoku dogaja nekaj izrednega, saj 100 knjig ne plava po vodi vsak dan. Nemški vodje vermanov so

opozorili na previdnost. Sedaj je navzočnost teh šolarjev dobila še poseben pomen: v soteski, kjer so bili vermani na cesti izpostavljeni nevidni zasedi na obeh pobočjih, so lahko šolski otroci predstavljali svojevrstno zaščito.

Komandant partizanske zasede Ilija Badovinac je osupnil, ko je zagledal na cesti okupatorsko predhodnico, okrog 150 moških, pred njo in ob njej pa šolske otroke. Takega prizora še ni videl, odkar je bil v partizanih. Nekaj časa je pomišljal, po-

POSEBNA ZAHVALA

UDELEŽENCEM IN SODELAVCEM SPOMINSKIH PRIREDITEV V POČASTITEV 30. OBLETNICE POHODA XIV. DIVIZIJE NA ŠTAJERSKO

Občinska konferenca SZDL, Občinsko združenje borcev NOV in Občinska konferenca ZMS Laško se vsem, ki so kakorkoli sodelovali in pomagali pri pripravah pri proslavi in ostalih prireditvah v počastitev 30. obletnice legendarnega pohoda XIV. udarne divizije na Štajersko, iskreno zahvaljujejo.

Posebna zahvala velja zlasti preživelim borcem in borkam XIV. divizije, ki so se 12. februarja udeležili proslave v dolini Gračnice, se skupno s predstavniki družbenopolitičnih organizacij v občini poklonili spomenu padlega narodnega heroja Ilije Badovinca, položili vence na grobove padlih borcev ter tako s svojo navzočnostjo poveljali pomen zgodovinskih dni s svojega pohoda čez Gračnico pred tridesetimi leti.

Enaka zahvala tudi vsem mladim, ki so na spominskem pohodu po poteh XIV. divizije obudili spomine na slavne dni naše narodnoosvobodilne borbe in se v tako velikem številu od blizu in daleč udeležili naše zaključne proslave.

Ne nazadnje pa iskrena in pristrčna zahvala tudi številnim občanom naše občine, ki so ta dan množično od vseh strani pohiteli v dolino Gračnice in s svojo udeležbo ponovno izpričali, kako globoka je njihova privrženost tradicijam narodnoosvobodilne borbe.

Vsem, prav vsem, ki so tako ali drugače pripomogli, da je zlasti zaključno spominsko slavlje ob 30. obletnici pohoda XIV. divizije čez Gračnico tako veličastno uspelo, še enkrat naša iskrena zahvala!

OBČINSKA KONFERENCA SZDL
OBČINSKO ZDRUŽENJE BORCEV NOV IN
OBČINSKA KONFERENCA ZMS
LAŠKO

KOLONA XIV. DIVIZIJE SE POMIKA PROTI VODISKEM

tem pa dal povelje za napad. Otroci so zaslišali klice partizanov, naj se zaklonijo. Vermani so se znašli tako v križnem ognju. Na cesti so obležali mrtvi in ranjeni, preživeli pa so iskali zavetje vsepovsod, kjer se je dalo: pod mostom, v potoku, tako da na streljanje sploh niso odgovarjali. Otroci so v prvem trenutku prav tako poiskali zavetje, vendar so se v tej zmedbi prvi znašli; ker so bili domačini, so delno pritekli po cesti, delno se priplazili ob cesti do gostilne Blatnik, kjer so partizanske bolničarke nudile ranjenim prvo pomoč.

Okupatorska predhodnica (po padlih lahko sklepamo, da so bile to alarmne čete Maribor-mesto) je bila s tem onemogočena. Za njo pa je bila glavnina enot vermansafta, ki je od Medvedove kmetije začela s težkim orožjem (minometi in težkimi strojnimi) napadati partizansko zasedo.

(NADALJEVANJE SLEDI)

V VRHU NAJPRIZADEVNEJŠIH

Med najprizadevnejša kulturno prosvetna društva v občini lahko brez dvoma uvrstimo Prosvetno društvo Vrhovo. Menim, da ga lahko glede na širino njegove dejavnosti ter glede na število prebivalcev razvrstimo kar v sam vrh najprizadevnejših društev. Že več let ugotavljamo, da kulturna dejavnost tega društva ne stagnira, ampak se še krepi in širi in tako dejansko opravlja tisto kulturno poslanstvo na Vrhovem in v njegovi okolici, ki ga od prosvetnih društev pričakujemo. Dejavnost društva ni omejena na čiste kulturne prireditve — dramske uprizoritve, ampak je dosti širša. V sodelovanju z drugimi društvi v kraju, predvsem pa še s krajevno organizacijo SZDL, je glavni nosilec, pobudnik in neposredni realizator proslav in drugih kulturnih in družbenih manifestacij, kot je vsakoletna pogostitev vrhovskih žena za 8. marec, novoletne prireditve za najmlajše itd.

Čeprav ne moremo govoriti o neki glavni dejavnosti društva, pa moramo vendar povedati, da se redno ukvarjajo z uprizarjanjem dramskih del in da ni leta v katerem dramski igralci Vrhovega ne bi uprizorili vsaj enega gledališkega dela, največkrat pa jih kar več. Tako so v lanskem letu uprizorili »TOLMUN IN KAMEN« ter »PREVARANEGA SO-PROGA«. Deli so ponavljali v domačem kraju, gostovali pa so v Loki pri Zidanem mostu, v Podkumu, Sentjanžu na Dolenjskem, Svibnem in drugje.

V društvo je včlanjeno 312 občanov, od tega je aktivnih preko 30. Če upoštevamo, da živi na Vrhovem in v njegovi bližnji okolici okrog 350 prebivalcev, potem lahko ugotovimo, da verjetno v občini ni kraja, ki bi imel v matičnem društvu včlanjeno tolikšno število občanov. Z gledališko dejavnostjo in ustvarjalnostjo se ukvarjajo tako mladi kot tudi starejši, do veljave pride vsakdo, ki mu je kultura pri srcu, ki se želi aktivno vključiti v podajanje žive govorne besede. Če upoštevamo tudi to, da se v kulturno udejstvovanje vključujejo predvsem delavci, potem je to samo dokaz več, da je dejavnost društva pravilno usmerjena, saj prav v sedanjem času skušamo kulturo zopet približati prav našemu delovnemu človeku.

Za svojo dejavnost ima društvo na razpolago kulturno prosvetni dom, ki ima dvorano s 120 sedeži. Tu se odvijajo kulturno življenje Vrhovčanov.

Vprašanje denarja ne postavljajo na prvo mesto, čeprav pravijo, da je le-ta vsekakor potreben. Do denarja pridejo predvsem z organizacijo najrazličnejših kulturnih prireditev, vsa-

ko leto pa organizirajo tudi veselico s srečolovom, kar jim daje tudi največ dohodka. Del sredstev pa dobijo tudi od kulturne skupnosti. Več denarja bi potrebovali predvsem za obnovo doma, za obnovo odra in rekvizitov.

Agilni KARLO KRŽAN z Vrhovega

Tistega, ki nosi glavno breme dejavnosti Prosvetnega društva Vrhovo na Vrhovem ni težko najti. To je predsednik društva KARLO KRŽAN. Pri režiji mu zvesto pomaga učiteljica BOGOMILA SIMONČIČ, sicer pa je on tisto glavno gonilno kolo, ki nikoli ne miruje, ki venomer snuje, organizira, spodbuja, išče nove sodelavce, brez njega si dejavnosti društva na Vrhovem kar ne morem za-

misli. Njegovo delo pri društvu ni od včera.

Leta 1975 bo preteklo 20 let, odkar so na Vrhovem zgradili svoj prosvetni dom in ustanovili prosvetno društvo. Karlo pa je predsednik društva že tudi 19 let. Ko sem ga povprašal, od kod na Vrhovem takšna dejavnost, se je samo nasmehnil in dejal, da je sedaj to že njihova dolžnost, ker so se občani na kulturne prireditve ter na neposredno sodelovanje že tako navadili, da bi dejavnost društva močno pogrešali v primeru opustitve kulturne dejavnosti, da pa je njihovo delo odraz ljubezni do društva, do prosvetnega dela, da delajo radi, z elanom in nesebično.

Na vprašanje, če imajo kakšne večje težave in kako vpliva denar na njihovo delo, je odgovoril, da nekih posebnih problemov nimajo in da DENAR ŠE ZDALEČ NI VSE. Če ni volje, veselja do kulturne ustvarjalnosti, če ni ljubezni do slovenske govorne besede, potem tudi denar ne more napraviti čudežev.

Brez dvoma mislijo tako tudi drugi občani krajevne skupnosti Vrhovo, saj skoraj ni hiše, da ne bi bil vsaj eden član gospodinjstva tudi član prosvetnega društva. Kulturne prireditve so zato na Vrhovem vedno dobro obiskane in brez dvoma je zato tudi kulturna raven teh občanov na višji ravni. Ni jim žal prostega časa, ki ga porabijo za vaje v dramski skupini, na pevskih vajah in na kulturnih prireditvah, saj jih takšno kulturno življenje osrečuje in postaja vse bolj del njihovega vsakodnevnega dela, del njihovega življenja.

P. AJDNIK

Razgibana predvolilna aktivnost

Na celotnem območju občine je za bližajoče se volitve čutili izredno razgibano politično aktivnost, ki se odraža v zavzetem delu organizacij ZK, v delu krajevnih skupnosti, krajevnih organizacij SZDL in v delu sindikatov ter organov upravljanja v temeljnih samoupravnih organizacijah združenega dela.

Po široko izvedenem evidentiranju možnih kandidatov je bilo za volitve delegatov v predstavniške organe na našem območju evidentiranih 869 kandidatov. Sedaj prehajamo po zaključenih predkandidacijskih opravilih v fazo kandidacijskih postopkov. Prav te dni so v teku seje kandidacijskih konferenc tako v krajevnih skupnostih kakor tudi v temeljnih organizacijah združenega dela.

Na njih iz vrst evidentiranih kandidatov delovni ljudje in občani določajo listo kandidatov za delegacije temeljnih samoupravnih skupnosti, hkrati pa so delovski sveti, sveti krajevnih skupnosti in drugi organi upravljanja že domala pov-

sod določili volilne komisije. Te bodo v prihodnjih dneh določile volišča in imenovale volilne odbore.

V prihodnjih dneh bo tudi seja občinske kandidacijske konference, ki bo obravnavala poročilo občinske volilne komisije o izvedenih kandidacijskih postopkih v temeljnih samoupravnih skupnostih in določila predlog liste kandidatov.

Po zaključnem posvetu družbenopolitičnih dejavnikov v občini bodo za sam vrh občinske skupščine kandidirali: za predsednika občinske skupščine RUDI GROSAR, za podpredsednika pa JOŽE STANIČ iz Pivovarne Laško, dočim kandidati za predsednike vseh treh zborov: zbora delavcev združenega dela, zbora krajevnih skupnosti in družbenopolitičnega zbora trenutno še niso znani.

Izvršni svet občinske skupščine bo imel vsega 13 članov. Za predsednika izvršnega sveta bo kandidiral SREČKO BRILEJ iz Radeč, za podpredsednika pa JOŽE KOS, sedanjí tajnik Skupščine občine Laško.

800 LET JURKLOŠTRA (27)

V velikem štajerskem kmečkem uporu leta 1635 so Jurklošter obiskali kmečki puntarji, vendar njihov obisk ni potekel tako miroljubno kot leta 1573. To pot so puntarji samostan napadli in ga izropali, vendar o tem dogodku ni ohranjeno nobeno podrobno sporočilo kot o obisku puntarjev leta 1573, zato kaj več o tem ne vemo.

Iz 17. stoletja imamo ohranjeno sliko Jurkloštra, ki jo je leta 1681 objavil Georg Matthöus Vischer v svojem krajepisu Štajerske. Ta slika je izmed vseh jurkloštrskih najbolj znana in jo največkrat objavljajo, vendar nam kritičen pogled pove, da slika ni narejena po dejanskem stanju, temveč bolj po spominu in celo po domišljiji, zato ne smemo verjeti vsemu, kar je narisano. Edino kar najbolj ustreza resnici, je ozka dolina, po kateri teče Gračnica in hribi na obeh straneh, ki so poraščeni z gozdovi. Začudi nas, da ima cerkev na sliki dva stolpa: nadstrešni stolpič v zadnjem delu, ki je še ohranjen, poleg tega pa spredaj pri vходу velik stolp, o katerem danes ni sledu in ki ga verjetno nikdar ni bilo. Na sliki so samostanske zgradbe na obeh straneh cerkve (torej tudi tam, kjer vodi danes cesta) narisane v ruševinah in pri tem lahko spoznamo ostanke kartuzijanskih hišic, v katerih je prebival v vsaki po en pater. Položaj teh hišic pa ni pravilno prikazan, ker nikjer niso stale ob cerkvenih vratih, ampak so se začenjale šele na drugem koncu cerkve in dalje proti vzhodu. Da so tudi druge Vischerjeve slike napačno, naravnost fantastično prikazane, nam dokazuje njegova slika Laškega, kjer sta Hum in Žikovca narisane kot dve skalni gori, kot bi gledali Triglav.

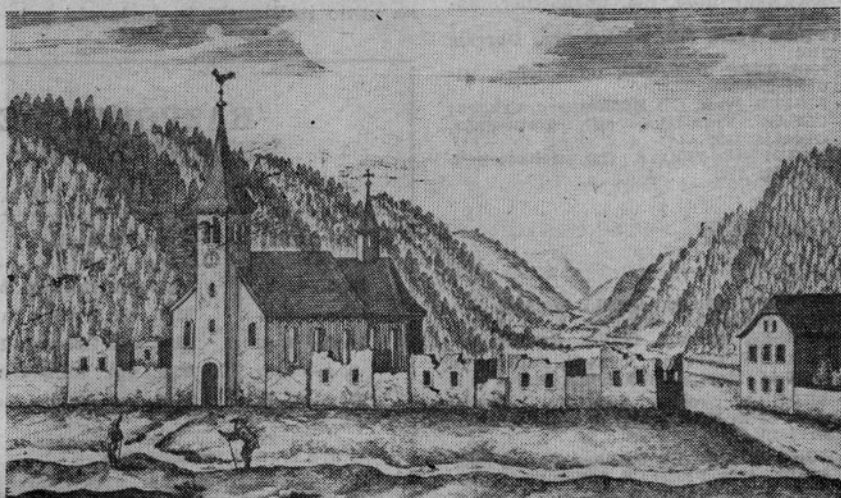
V času vladanja cesarice Marije Terezije (1740–1780) so začeli uvajati nekatere novosti na področju državne uprave. Tako so tedaj uvedli hišne številke in zemljiški kataster, v zvezi s tem pa tudi poimenovanje krajev. Zaradi vojaške obveznosti, ki jo je cesarica uvedla, so potrebovali evidenco prebivalstva in so prvič izvedli ljudsko štetje. Pri tem so uporabljali kar cerkvene matične knjige (krstne, poročne, mrliške) in je imel vpis v te knjige veljavo tudi za državno področje, župniki, ki so te knjige vodili, so bili pa zaradi tega tudi državnih uslužbencev. Zaradi evidence prebivalstva je bilo torej odločilno, pod katero župnijo kdo spada, ker je tam vpisan v matične knjige. Tudi naselja in hišne številke so določali z ozirom na župnijske meje. Na ta način si lahko razložimo dejstvo, da pri določanju krajevnih imen in uvedbi katastra nobeno naselje in

nobena katastrska občina ni dobila naziva Jurklošter, ker so to ime uporabljali samo za samostansko poslopje, ki po cerkvenem pravu ni bilo podložno župniku. Samostan je bil razen tega postavljen ravno na meji dveh župnij. Ozemlje zahodno od samostana je dobilo ime Mišji dol, vzhodna stran pa Mrzlo polje. Šele od leta 1972 imamo tudi uradno naselje Jurklošter (tako so preimenovali Mišji dol), katastrske občine Jurkloštra pa nimamo.

Leta 1773 je papež Klemen XIV. ukinil jezuitski red in s tem je prenehala povezanost Jurkloštra z jezuitskim kolegijem v Gradcu in z njimovimi šolami (letnica 1782, ki je vklesana na spominski plošči pred

samo za stanovalce samostana oziroma poznejše graščine; ostali prebivalci so pa bili še naprej podložni na zahodu v Laško oziroma od 1789 v Sv. Lenart (Na Vrh), na vzhodu pa na Planino. S takim stanjem prebivalci niso bili zadovoljni.

Sodišče, ki so ga dotedaj imeli jezuiti, je prevzela država ter iz ozemlja samostanskega gospostva naredila samostojen okraj. Tako je bil Jurklošter sedež okrajnega sodišča in komisariata. Okraj je obsegal Blatni vrh, Curnovec, Glažuto (pri Svetini), Gozdec, Velike in Male Grahovče, Javornik, Kanjuce, Lahovgraben, Laško vas, Lažiše (pri Jurkloštru), Sv. Lenart (Vrh), Malo Brezo, Marijino vas, Mačkovec, Mišji dol, Mrzlo

SLIKA JURKLOŠTRA PO VISCHERJEVEM KRAJEPISU ŠTAJERSKE 1681

cerkvi, je torej napačna in tudi cesar Jožef II. ni bil tisti, ki je samostan zatrl).

Bivše samostansko gospostvo s podložnimi kmeti vred je prevzela država, ki ga je upravljala sama ali pa tudi dala v najem. Dohodke od gospostva je država določila za štipendije bogoslovcev lavatinske in sekovske (graške) škofije. Ker je bil samostan zgrajen na meji dveh župnij in je z ukinitvijo jezuitskega reda prenehala izvzetost izpod oblasti župnika in škofa, je nastalo vprašanje, kam naj samostan sedaj pripada. Dodelili so ga pod nadžupnijo Laško, čeprav se je oglasil tudi župnik s Planine in hotel prevzeti oblast. Ker so jezuiti do razpusta vzdrževali v samostanu duhovnika, je 1775 cesarica ustanovila mesto vikarja v Jurkloštru; določila je, naj bo podrejen laškemu nadžupniku, vendar sme krste, poroke in pogrebe opravljati

polje, Paneče, Sv. Peter, Podpeč, Poljano, Prapretno, Sv. Rupert (Breze), Svetino in Trobni dol, skupno okrog 600 hiš.

Leta 1780 so samostanska poslopja, ki so bila že v zelo slabem stanju in celo v ruševinah, popolnoma podrli in so od starih zgradb pustili samo cerkev in pa stolp ob Gračnici. Preostali prostor so zravnali in nato k cerkvi prizidali graščino, ki je zgorela leta 1944. Tudi cerkev so tedaj nekoliko prezidali: glavni oltar so pomaknili bolj v ladjo, v zadnjih prostorih pa v nadstropju naredili pisarno in stanovanje za sodnega slugo. Tedaj so na dvorišni strani prizidali stolp, ki nosi letnico 1796 (prva številka je napisana skrivljeno, vendar ne more biti drugega kot 1).

V tem času je bil najvplivnejša oseba v Jurkloštru graščinski oskrb-

(Nadaljevanje na 8. strani)

GIBANJE PREBIVALSTVA V OBČINI

SMRTI

JURKLOŠTER

- JANCIC Marija, (55), kmetica, Jurklošter 14;
- STOPINŠEK Cecilija, (76), gospodinja, Lahovgraben 26;

LAŠKO

- OJSTERSEK Jožefa, (90), preužitkarica, Radoblje 9;
- ROBIDA Marija, (73), gospodinja, Podšmihel 26;
- KAJTNA Marija, (73), gospodinja, Trnovo 12;
- ZEME Jožefina, (73), družinska upokojenka, Gozdec 9;
- KRAJNC Marija, (58), družinska upokojenka, Rečica 87;
- OJSTERSEK Franc, (62), kmet, Radoblje 9;

RADEČE

- IZANC Roza, (84), gospodinja, Veliko Širje 52;
- KRANJEC Jože, (76), upokojenec, Radeče 4;
- PILIH Ivan, (89), upokojenec, Obrežje 116;
- KOKOTEC Jože, (75), upokojenec, Zidani most 35;
- FISTER Ivan, (77), upokojenec, Vrhovo;
- CESAR Franciška, (52), gospodinja, Obrežje 115;
- NAJDENIC Matevž, (72), upokojenec, Obrežje 112.

POROKE

LAŠKO

- ZUPANC Mihael, tkalski mojster, Laško, Savinjsko nabrežje 2 in RAZBORSEK Alojzija, tkalka, Brstnik 3;
- JURKOSEK Franc, delavec, Padež 6 in KOVAČ Marija, poljedelka, Padež 8;
- SKRUBA Srečko, železničar, Zidani most 32 in VEC Rozalija, kuharica, Pokraj 10;
- JOŠT Stanislav, soboslikar, Laško, Podšmihel 4 in PFEIFER Ljudmila, kuharica, Male Grahovše 22;

RADEČE

- IZANC Alojz, kmet, Sopota 43 in ZAJEC Marija, gospodinja, Počakovo 23;
- SKETAKO Adolf, papirničar, Jagnjenica 3a in GOLE Stefanija, delavka, Obrežje 64;
- ZAGOREC Jože, delavec, Močilno 23 in POVŠE Marija, šivilja, Močilno 24.

800 LET JURKLOŠTRA

(Nadaljevanje s 6. strani)

nik, ki je lahko marsikaj pripomogel k razvoju vsega okoliša. Tako je oskrbnik Anton Višnar pripravil podložne kmete do tega, da so do leta 1793 zgradili cesto v Laško (preko Vrha) in na Planino. S tem je postal Jurklošter dostopen tudi z vozili, kar je bilo potrebno za nastajajočo industrijo (dotedaj so prinašali tovor samo na hrbtih tovarne živine). Mostove so naredili lesene, le pri Babjem kolenu je poznejši oskrbnik Janez Finger leseni most nadomestil z zidanim.

Poseben pečat je kraju dala steklarna, ki se je 1802 preselila s severnega pobočja Lisce na konec Lahovega grabna, na sotočje Lahovnice in Gračnice (odtod ime Glažuta). S steklarno so prišli tudi tuji delavci iz Italije in Nemčije. Bilo jih je 50—60 in so se tukaj stalno naselili. Njihovi potomci so se poslovenili, ostali so samo italijanski in furlanski pri-

imki. npr. De Santi, Della Mea, Martini, Pettini, Capelari, Chanti, Pompe, Toniutti ter bavarski priimki Biedermann, Weber, Wolf. Izdelovali so votlo in ravno steklo, ki so ga pošiljali predvsem v Trst in na Reko, odtod pa v inozemstvo. Steklarno so 1860 prenesli v Hrastnik.

V prvi polovici prejšnjega stoletja sta bili v jurkloštrskem okraju poleg steklarne še dve opekarni (za domače potrebe), pri Sv. Rupertu (Brezah) so kopali železno rudo, ki so jo vozili k plavžu v Podlogu pri Zagorju blizu Pilštanja, večjih mlinov je bilo v vsem okraju 25 z 41 kolesi, razen tega še 19 hišnih mlinov in 12 stop, žagi pa sta bili 2. Največ površine zemlje so zavzemali gozdovi. Ker so steklarne potrebovale mnogo lesa, so jih postavljali v gozdnih področjih in tako tudi na pobočju Lisce in nato v Jurkloštru.

(NADALJEVANJE PRIHODNJIČ)

RAZPORED DEŽURNE SLUŽBE VETERINARSKE POSTAJE LAŠKO

ZA ČAS OD 16. 3. DO 15. 4. 1974

1974	Zivinozdravnik	Telefonska številka
16. 3.—18. 3.	Dipl. vet. Kolman Jakob, Laško	73-979
23. 3.—25. 3.	Dipl. vet. Vahtar Boris, Radeče	(Kličite LM Radeče)
30. 3.—1. 4.	Dipl. vet. Zeleznik Egon, Laško, Strmca 6	
6. 4.—8. 4.	Dipl. vet. Kolman Jakob, Laško,	73-979
13. 4.—15. 4.	Dipl. vet. Vahtar Boris, Radeče	(Kličite LM Radeče)

Dežurstvo v zgoraj navedenih dneh traja od 12. ure prvega dne do 7. ure jutraj tretjega dne.

Dežurni veterinar opravlja umetno osemenjevanje v času dežurstva na poziv lastnika plemenice na določenem mestu.

ZDRAVSTVENI DOM CELJE RAZPORED DEŽURNE SLUŽBE

ZA ČAS OD 1. 4. DO 30. 4. 1974

DEŽURNI ZDRAVNIK

V APRILU

BABURAK-GRAKALIC
dr. Vesna

2., 5., 6., 7., 9., 16., 23., 30.,

DOLANC dr. Jože

4., 11., 12., 13., 14., 18., 25.,

PEČAR dr. Samo

1., 8., 15., 19., 20., 21., 22., 29.,

VELIKONJA dr. Tone

3., 10., 17., 24., 26., 27., 28.

Potrebni obiski na domu naj se naročajo pri posameznih zdravnikih v času njihove ordinacije.

Zdravnik, ki nastopi ob delavnikih ob 19. uri dežurno službo, je doma v stalni pripravljenosti od 14. do 19. ure.

Za območje Radeč opravlja od 1. februarja 1974 dalje dežurno službo ambulantna Radeče po razporedu, ki je objavljen v ambulantni Radeče.

»Nашe delo« izhaja mesečno — Izdaja Skupščina občine Laško — Urejuje uredniški odbor — Odgovorni urednik Lev TICA — Uredništvo in uprava: Laško, Ulica Borisa Kraigherja 2, telefon 73-045, interna številka 007 — Cena za številko 1 din — Ziro račun pri Službi družbenega knjigovodstva, podružnica Laško št. 50710-637-55419 — Rokopise, objave in oglase za vsako številko sprejemamo do 15. dne v mesecu — Nenaročenih rokopisov ne vračamo — Tisk in kličje AERO, kemična in grafična industrija Celje — Glasilo je oproščeno temeljnega davka na promet proizvodov na podlagi mnenja Republiškega sekretariata za informacije SR Slovenije (št. 421-1/72 od 30. maja 1973).